

Imprimat legal.

Camp

279816

DATINA

LITERARA
ȘI
SOCIALĂ

ANUL III
Nr. 1-2.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Bibl. Univ. Cluj.
Nr. 659 1926

DATINA

Director: M. Gușiță.

An. III. Nr. 1—2.

Ianuarie 1925
Februarie

SUMĂRUL:

Datina — poezie —	Ghorghinescu-Vania
Pentru monumentul lui Eminescu — Indemn —	M. Gușiță
Știința de mâine	C. Rădulescu-Motru
Orașul copilăriei — poezie —	A. Colruș
Politică — din război. —	Al. Lascarov-Moldovanu
Când leneșă — poezie —	Const. Goran
Decebal — din povestea neamului —	M. Gușiță
Să sufle 'n mine vântul — poezie —	Ghorghinescu-Vania

Insemnări: Mișcarea culturală:

„Olimpul literar” și... Datina	M. Gușiță
Poezia Elenei Farago	A. Dima
Descentralizare Culturală	I. Cetină
Maiorul Nicolae Vulovici — Vitejești —	A. Dima
d'Europa orientale	G. Simionescu
Schițe desemnuri	D. Ghiță
	Gh. Văduva
	D-r Ud. Apostol

Clîșeele proprietatea „DATINEI”

Reproducerea oprită

Lei 15.

ABONAMENTE:

Lei 120 . . . pe an
Instituții și autorități: Lei 200.

279316

DATINA

Trăim prin tine, Datină bătrână.
Și 'ntinerim când te cobori în sat —
La sărbători — cu busuioc în mână,
Ori când te cheamă doina pe'nserat.

Ne-ai fost tovarășe nedespărțită
La joc, în colindat ai fost cu noi;
La horă și la nuntă nelipsită
Și la biserica din sat — apoi.

În nopți de iarnă vii la șezătoare
Să ne mai spui uitatele povești,
Să 'ndrepți în cusături câte o floare,
Cu fiecare 'n parte să glumești.

Ești sprijinul vieții noastre — amare,
Ne-ai fost mereu și adăpost și scut
Și-ai fost eternă binecuvântare
Celor întorși cu fața spre trecut.

Ești, Datină, stăpâna noastră bună,
Ne logodești cu brazda de pământ,
Ne înfrăjești cu gloria străbună,
Ne ești, stăpâno, leagăn și mormânt.

Gherghinescu-Vania.

Pentru monumentul poetului Mihail Eminescu

I N D E M N

BCU Cluj / Central University Library Cluj

De câte ori nu vi s'a cerut, de câte ori n'ași dat din toată inima, de câte ori nu v'ași scormoniți în pungă cu părere de rău că trebuie să dați.

Ași dat în vremea războiului pentru ostași, pentru răniți, pentru prizonieri, pentru crucea roșie; așa dat mai apoi pentru orfani pentru săraci, pentru biblioteci, pentru studenți, pentru câte și mai câte serbări și baluri date în cunoștință și de multe ori necunoscute scopuri de binefacere. Nevoile au josi și sunt multe și pentru împlinirea lor se ridică în toate părțile stegarul...

N'ași datorat însă niciodată să desfaceți băerile pungii cu mai multă inimă și cu mai multă sfințenie ca astăzi.

O mână de cărturari de seamă și adânc înțelegători strânși în jurul revistei Gândirea, au luat hotărârea să cioplească în piatră și să toarne în aramă un monument celui mai Român dintre toți Românii, celui care a dăruit în graiul neamului nostru cea mai adâncă putere a simțirii, stegarul și apărătorul cinstit al tradiției, purtătorul celui mai minunat condei românesc; poetului Mihail Eminescu.

Voi toți care ași tresărit, v'ași înflorat și v'ași încălzit la glasul poeziei lui; dăruți din toată inima o fărâamă din mult-puștinul vostru pentru cinstirea neamului românesc cu mândra și veșnica lui amintire.

M. Gușită.

Sumele se trimit ziarului Cuvântul: București, strada Sărindar 4

Știința de mâine,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Rezumatul conferinței ținută la 31 Ianuarie 1925

la inaugurarea Universității populare din T.-Severin

— Palatul Teatrului Național —

○ conferință de inaugurare trebuie să fie ceva mai mult de cât o expunere de lucruri interesante, adunate de prin cărți. Ea trebuie să aibă și ceva din sufletul celui ce o face. Așa cum la un nou născut, darul cel mai bine primit este darul lucrat de mâna proprie a celui ce-l aduce, așa și la o inaugurare de Universitate, fie ea și numai populară, conferința cea mai bine venită ar fi aceea care ar reda originalitatea proprie a conferențiarului. Așa am gândit și eu în ocazia de față. Vă voi vorbi despre aceea ce mă preocupă pe mine mai intim și gândesc odată și odată să duc la bun sfârșit; vă voi vorbi despre sistemul de filozofie la care lucrez. Dar cum acesta nu este încă plămădit în întregime; cum din el nu am încă gata decât schița generală și primul material, care îmi va servi la facerea temeliei, nu l voi numi decât sub numele general de *Știința de mâine*. „Știința de mâine” este de altminterii în intenția fiecărui sistem filozofic ca să o dea.

Ca să înțelegem știința de mâine, avem nevoie un moment să ne adâncim în știința de azi și de ieri. Nu în complexul larg al datelor tuturor cunoștințelor, care se cuprind în numele de știință, ci în metoda

însăși a științei, în logica după care raționăm. Cunoștințele științifice sunt foarte variate, metoda după care ele sunt stabilite este una singură. Ori cât de variate și de îndepărtate chiar unele de altele, ni se par științele timpului nostru, ele însă ca metodă sunt toate înrudite: metoda lor este vechia metodă clasică a filozofiei eline.

Să vedem în ce consistă metoda clasică. Filozofii elini au bazat întreaga lor logică pe principiul, că realul din lumea externă corespunde exact idealului rațional. Între idee și real, este o identitate de înțeles. Nu este real, care să nu poată fi redat prin idee, și nu este idee rațională care să nu corespundă unui real. Ca temelie a acestui principiu stetea neclintit postulatul, că între mintea omenească și realitatea lumii există o identitate de natură. Lumea reală este cunoscută de minte, fiindcă în minte se regăsesc aceleași elemente ca și în natură. Similia similibus.

Din această logică a ieșit idealismul platonician și cel aristotelic. Pe această logică și-a sprijinit matematica pretenția de a fi prima dintre științe. Din această logică a ieșit învățătura apostolului Ioan: La început era cuvântul și cuvântul era la Dumnezeu... Cuvântul, logos, era de sigur la început, fiindcă el era una cu realul. Pe această logică trăiesc și astăzi toți acei oameni de știință cari nu văd adevăr decât acolo unde văd formulă de raport exact cantitativ.

În această logică stă la locul de cinste: raționalul și instrumentul acestuia, deducția.

Dar această logică s'a arătat de mult, că este insuficientă. Protestele contra ei n'au lipsit chiar în antichitate. Scepticii au tăgăduit îndată, după Plato și Aristoteles, dreptul rațiunii de a cunoaște adevărul. Empiriștii de asemenea. Logica raționalistă totuși s'a menținut pe primul plan al științei, cu toate greutățile întâlnite în cale. Între aceste greutăți, amintim pe cele întâlnite tocmai în domeniul matematicii. Trecerea matematicii dela operațiunile cu numere întregi raționale la operațiunile calculului diferențial a fost una din aceste greutăți. Apoi contra empirismului, logica raționalistă avea din ce în ce o poziție greu de susținut. Empirismul vechiu era ușor de înlăturat, sub pretextul că fenomenele materiale sunt simple posibilități întâmplătoare de care știința nu are să se ocupe. Empirismul vechiu nu putea proba, că fenomenele materiale sunt supuse determinismului universal, căci el era lipsit de tehnica experimentală. Empirismul nou nu mai este însă în aceeași situație ca cel vechiu. Prin întrebuirea experimentului se dovedește, că nimic în natură nu este opera întâmplării. Nici materia, în afară de om, dă naștere la fenomene întâmplătoare, nici faptele sufletești ale omului sunt produse ale întâmplării.

Dar aceea ce lovește mai mult decât ori și ce în logica vechie raționalistă este sdruncnarea însăși a principiului dela care plecau vechii filozofi. Astăzi nici matematicienii nu mai cred în realismul ideilor. Identitatea dintre Idee și real este pusă în discuție: nu contestându-se pur și simplu, aceea ce ar duce la vechiul scepticism; ci explicându-se în alt mod; de cum făceau cei vechi. Părerea noastră este, că în această explicare a intervenit un ceva nou, care ne îndreptățește să vorbim de o știință de mâine.

Acest ceva nou este punerea persoanei omenești în întregime,—iar nu numai a rațiunii omenești,—în centrul preocupărilor științei. Cei vechi se preocupau de raportul dintre rațiune și real; cei noi, de raportul dintre persoană și real. Cei vechi se întrebau: cum se oglindesc în rațiune lucrurile materiale?; cei noi se întreabă: cum se construiesc adevărurile din activitatea omenească? Era pentru cei vechi ultima mare garanție a adevărului claritatea ideii; pentru cei noi, ultima garanție a adevărului stă în repetarea experienței. „La început este cuvântul“, adică ideea clară, ziceau cei vechi, și după aceștia, evangelistul; „la început este fapta“, înclină să creadă gânditorii de astăzi ...

Iem Kant a deschis drum larg științei de mâine, prin aceea că el a pus la baza științei, nu logica rațiunii, ci activitatea apărcepției, care se confundă cu unitatea persoanei întregi a omului. Meritul lui Kant este mare încă și prin aceea, că pentru explicarea moralei el a recurs tot la activitatea persoanei omenești, proclamând autonomia acesteia. Știința de mâine continuă opera lui Kant. Ea este în curs de formație. Logica pe care ea o caută, nu va fi bazată pe concepție, ci pe fapte experimentale. Problema fundamentală a științei de mâine va fi explicarea faptei omenești, iar nu a ideii... Ideea este la suprafața persoanei; fapta este la adâncime. Prin faptă, iar nu prin ideie, se leagă omul de restul naturii.

Cine nu simte această orientare a științei de mâine, nu pricepe nici interesul cu care se discută multe chestiuni în timpul nostru; nu pricepe, mai ales, ce este și ce nu este astăzi de actualitate.

Mă voi încerca să enumăr câteva din aceste chestiuni; — și sunt convins, că numai din enumerarea lor, va simți fiecare cât de strânsă este legătura celor spuse de noi mai sus cu actualitatea.

Nu este chestiune, mai la ordinea zilei astăzi, ca aceea a revoluției socialiste pusă în discuție de Karl Marx prin opera sa asupra *Capitalului*. Karl Marx susține, că ruina capitalismului este inevitabilă, fiindcă ea decurge din logica firească a lucrurilor. Technica economică a capitalului aduce după sine în mod necesar revoluția, după care va urma

apoi socialismul. Omenirea și materia sunt legate, după el, prin aceeași lege cauzală. Dela tehnica economică la dispoziția sufletească revoluționară nu este nici o prăpastie. Una se leagă de alta prin aceeași dialectică: teza (capitalismul), antiteza (criza de producție), și sinteza (socialismul). Această dialectică o practicase mai înainte și Hegel. Ce se ascunde însă la origina ei? Nimic altceva decât presupunerea, că fapta omenească urmează servil tehnicii economice! Karl Marx rezolvă problema persoanei omenești anihilând-o pe aceasta complet în fața materiei. Este aceasta o rezolvare definitivă? Se pare că nu. Realitatea istorică în tot cazul n'a confirmat prevederile lui Karl Marx.

Înainte de Marx, cam la același rezultat ajunseseră și adepții școlii istoriciste. După această școală autonomia persoanei nu avea nici o înrâurire în viața popoarelor, unde toate se înlănțuiau prin firul tradițiilor oarbe. Romanticii, din potrivă, rezolvau totul în favoarea individului om. Școala istoricistă și romantismul s'au bucurat de o mare actualitate, la apariția lor. De ce? Răspundem: fiindcă în ele, ca și în socialismul lui Karl Marx, se agită înțelesul faptei omenești în mijlocul naturii.

Dar un simptom caracteristic al interesului, pe care gânditorii de astăzi îl manifestă pentru înțelesul faptei omenești, îl găsim în succesul pe care l'au avut pe vremuri cercetările de psiho-fizică. N'a fost, în a două jumătate a secolului trecut, o cestiune mai pasionantă ca aceea a psiho-fizicii. Filozofii, matematicianii, psihologii, se întreceau cari mai de cari să cultive psiho-fizica. De ce? Fiindcă această știință promitea, nici mai mult nici mai puțin, decât să dea, sub o formulă matematică, raportul dintre fizic și psihic. Acest raport era însăși ținta științei de mâine. Decepția a fost mare, cum a fost și iluzia. Psiho-fizica a găsit un raport relativ între excitație și senzație,—și a lăsat fără răspuns problema cea mare a raportului dintre persoană și mediu.

Dar problema cea mare n'a părăsit, după această desiluzie, domeniul științei. Din potrivă ea s'a înrădăcinat și mai adânc. În științele sociale,—morale și biologice ea constituie punctul de convergență al tuturor preocupărilor. În psihologie, ea a desvăluit orizonturi noi de cercetare. Discuțiile asupra inconștientului și raporturile acestuia cu conștiința, nu sunt decât urmările ei. Tot ce vine în atingere cu această problemă, capătă un caracter de actualitate. Iată, buniore, *freudismul*, de care se face așa mare caz în zilele noastre. Ce promite noua știință a psihanalizei, pe care psihiatrul Freud din Viena o propagă? Nimic alta decât aceea ce promite și știința de mâine: să descopere legătura dintre conștient și inconștient, și prin aceasta să descopere rădăcinile materiale ale faptei omenești. Când Freud susține, că poate explica visele prin

în' erpretarea dorințelor, că poate tămădui ne-vrosele prin mărturisire; că poate explica înlănțuirea simboalelor în cultura omenească prin instinctul sexualității, el nu face altceva decât să vină înaintea curiozității publice deșteptate din vreme prin cursul științei întregi. El anticipă, prin paradoxuri poate, aceea ce suntem în drept să așteptăm dela știința de mâine.

Apoi, dacă ne referim la discuțiile ce le întâlnim între publiciștii din țara noastră, ce este oare discuția dintre tradiționaliști și iubitorii noutății cu ori și ce preț; dintre partizanii progresului prin cultivarea fondului sufletească, și partizanii progresului prin cultivarea numai a formei, decât tot discuția asupra raportului dintre persoană și mediu?

Si acum o concluzie pentru a sfârși.

Ați construit aci în Severin, iubiți conjudețeni, un palat al culturii pentru care toată țara vă admiră și vă laudă. Ați înălțat zidurile culturii. Sunteți oare siguri, că va veni dela sine și cultura în aceste ziduri? N'am auzit pe nimeni să fie așa de încrezător. Acum după ce ați ridicat zidurile de cărămidă, fiecare vorbește de o solidaritate sufletească... Si cu multă dreptate Zidurile de cărămidă, care nu sunt încercuite de zidurile sufletești, chiar când sunt la înălțimea cerului, sunt fără folos. Palatul culturii, ce ați clădit, reprezintă numai o posibilitate. Va fi o realitate, când fapta D voastră îl va umple. Căci începutul realității nu-l dă ideea, ci fapta. Nu mă îndoiesc, că o veți avea.

C. Rădulescu-Motru.

Orașul copilăriei

*Când trec, arare, prin orașul ăsta somnuros și liniștit,
 În care am copilărit;
 Duiosii adânci-adânci mă'ncearcă
 Și orice bătrânească-ori nouă casă, parcă,
 Se uită lung,
 Cu ochi plânși de geamuri lucii după mine....
 O, toate mă cunosc aici așa de bine!....*

*În toate-am îngropat un dor, un vis, un gând....
 Copacii de pe margine de drum pe cari eu i-am văzut crescând
 Când înfloria
 Copilăria mea,
 Se uită lung, mă recunosc abia
 Ca niște 'mbătrâniți, uitați, batjocoriți părinți,
 Scoși din minți,
 Albiți, orbiți, striviți*

*) Dintr'un volum care va apărea în editura „Cultura Națională.”

De nebănuite tragedii,
Iar ulișele lungi, pustii,
Parcă-mi zic într'un abia'nșeles șoptit:
„Bine-ai venit!”

Oraș duios, în care am copilărit,
Eu te port în suflet cum te-am cunoscut:
Frumos, fantastic și nepriceput;
Cu școlari săraci și... fericit,
Cu uliși largi, deschise 'n infinit....

Oraș ce 'ntâii ani mi-ai însorit!...
În tine întâlnesc de ani și ani, în fiecare seară,
Furișându-se printre pușinii trecători,
Sfios, uimil,
Cu ochi mari plini parcă de comori,
Un sprinten, mititel școlar
Fredonând în drumul lui spre casă-un cântec dela țară....
Din lungul ulișelor înoplate,
Din mahalale pline de școlari și de păcate,
El îmi răsare 'n drum neconținut,
Cu fața macră, cu privirea lui pribeagă,
În care îmi revăd copilăria 'ntreagă....

Pe toate porțile îl simt, îl văd ieșind,
Privind,
Cu jind,
Vitrinele și întunerecul ce sufletul i-aprind....

Îl simt cutreerând pe toate ulișele tale,
Îmi iese blând, în fiecare seară, 'n cale,
Neconținut.... neconținut.... neconținut....
Școlarul mititel, vrăjit,
Oraș duios, în care am copilărit!....

A. Cotruș.

POLITICĂ

Războiul se sfârșise.... Pe când stăteam în tranșeele dela Răzoare, în coasta Mărășeștilor, poruncă veni dela căpetenie să ridicăm sârmele ghimpate și parii din spatele frontului și să le așezăm în anumite locuri arătate cu deamănuntul în ordin.... Era limpede că încăerarea războiului luase sfârșit... O tristeță nespasă se lăsase peste toată așezarea tranșeelor noastre. Nu doar că se sfârșea războiul, ci fiindcă se sfârșea așa... Câte visuri nu făcusem cu toții; încă din adâncă copilărie, ce război frumos de dreptate și de măreție nu încălzisem pe vremea tinereții în sufletele noastre, cât privește Ardealul.. Și acuma, după trude grele, după căderi nemeritate, după îndârjita pornire dela Nămolosa, Mărășești și Mărăști,—primeam poruncă să scoatem parii și rețelele de sârmă și să le așezăm în stive, ca pentru vreun negoț oarecare.... Vremea venea și ea să ne amărăscă: ploae, frig și ninsoare în Martie!....

Plecam dimineața cu aproape toți ostașii companiei, lăsând „acasă” numai câteva santinele, una la o sută de pași, în fața „frontului” nemțesc,—și porneam pe-o cărărie bătută spre „spatele” frontului. În fiecare zi treceam pe lângă mormântul părăsit al lui Ignat, căpitanul viteaz dela Mărășești, care era întovărășit pe lături de alți doi buni feciori: învățătorii Vasile Ionescu și Constantin Șerban, toți din regimentul gălățean de pedestrași. Și în fiecare zi mă gândeam la jertfa lor întreagă și o vedeam în închipuire... Valuri grele de dușmani se abat,—Ignat conduce compania de mitralieră, având pe ceilalți în coaste... Cad servanții, cad trăgătorii,—mitraliera tace.... În coastă Șerban se prăbușește,—mai încolo Ionescu prinde pământul cu mâinile încârligale... Ignat încălecă pe mitralieră și trage, trage,... — până ce țava se roșește.... Trage mereu și privește înainte: seceră rânduri—rânduri de asallători,—dar, deodată, ciocăneala mitralierei tace: Ignat, tot călare, a împietrit pe mitralieră. Din dreapta până 'n stânga pieptului șirag de găuri din care fâșnește sângele... Așa, țapăn a fost găsit pe mitralieră, — dar, dincolo, peste mitraliera lui, îndărăt, n'a trecut nici un dușman...

Pe urmă, într'o zi, li-am făcut, cu soldații, îngrădire tare de lemn, cruci

lapene de stejar, și le-am sădit la colțuri patru sălcii care să le cânte la cap, când boarea ușoară a primăverii avea să se abată peste frunzarul plecat în jos, ca pentru plâns...

Voi, călători grăbiți ai țării mele, — dacă pașii vă duc cândva pe acolo, veți găsi mormintele lor la colțul viei lui Negroponte din spre miază noapte, cum mergi de la Mărășești în sus, spre Pădureni. Sunt trei, — cred că acum gardul a căzut, — salcia doar de mai văcuește, că-i pom îndărătnic, — dar oricum ar fi, oprește-te, tu, călător grăbit, și' poate, stând o clipă cu cotul răzimat de îngrădirea plecată într-o parte, vei înțelege ceva din jertfa lor și din nemernicia noastră. Și de jur în jur, vei mai găsi morminte, o, pretutindeni: dincolo e Romano, dincolo Balan, mai de vale alții, iar peste tot, miile de mucenici anonimi ai neamului nostru... Unde, Doamne, nu sunt cruci uitate, din vremea aceea, pe întreg pământul țării noastre, — de la Cerna la Cetatea Albă, și de la Sighetul Marmației la Turtucaia? I... Și ce departe e de-atunci?!

...Și toată ziua, cu mâinile înfrigate și înțepate de ghimpii sârmelor, soldații desfaceau apărarea țării. Făceau din sârmă, păpușe enorme, ca acelea, pe care, în copilărie le făceam din sfoara smeelor noastre. Și ca să treacă mai repede vremea, ei o înșelau cu vorba, cu fumatul și cu râsul. Și iată o zi călduță, cu soare primăvăratec din luna lui Martie a aceluia an. Pe șoseaua care duce spre Focșani, erau, din vremea de dinainte, mușuroae de petriș. Ostenit de stat în picioare, mă plecam pe-o coastă, pe unul din mușuroae, lăsând pe ostași în voe, să-și caute de treaba lor... Pe șosea, spre Focșani, treceau frânturi răzlețe din oastea noastră demobilizată. Fără arme, cu efecte rupte, cu bocanci desfundaji, cu capete sparte, ostașii noștri păreau și mai slabi și mai triști... Mergeau spre linulul nostru sugrumat de nemși, cu inima cărcită: fără o vorbă de înveselire, fără uu chiot că se duc spre casă: nici ei nu se așteptau să se isprăvească războiul așa... Păreau fantome de desnădejde și de imputare, care se duc spre o zare nesigură și vrăjmașă.

Piroteam sub ușoara căldură, a soarelui primăvăratec, când, alături de mine, pe mușuroi se așează un moșneag, care după chip, port și feleșag era un om din Vrancea.

Il zic:

— „Moșule, dumneata ești din Vrancea!?”

Moșneagul, surâzând, îmi răspunse:

— „Care vasăzică, asta se vede?”

Apoi, schimbând:

— „Da, nepoate, din Vrancea-s...”

Și fără altă vorbă, ne făcurăm prieteni ca de când lumea. Când auzi că eu îmi purtasem vacul prin Focșani, bucuria lui nu fu mică. Și din vorbă 'n vorbă, ajunserăm la rostul lui pe meleagurile acestea. Moșneagul — care, pe numele lui se găsea a se chema Mușat — începu să-și spuie simplu și limpede, povestea lui:

— „Apoi, să vezi 'mneala: când nemșii s'au fost năruit asupra Vrâncii, că de-acolo-s, — cu vo două-trei zile mai nainte m'am lăsat și eu de vale, cu oile mele, — știi așa: vo trezeci de capete... atât mai aveam... Da' de lăsat nici vorbă. Zic: nu le las, până nu m'or lăsa ele pe mine. Nemșii băteau de rupeau pământul, și eu de vale cu oile... Băteau ei, — injuram eu... Și hai-hai, — iaca, trecând ca prin focul nestins al iadului diavolesc, am ajuns aici, — uite, acolo: la Rateșul lui Harel, unde se taie drumul Moldovei cu cel al Vrancei...”

Ascultam pe moșneag finând ochii ușor aplecați, — și nu știu de ce, mi se părea că ascult o poveste... Auzii pe bătrân :

— „Și zi: nu mă ascuți?!“

— „Ba te-ascult, moșule, — spune...“

— „Aici, ce să vezi: rusime de să te crucești?! Afurisită lighioae, domnule! Pentru o ploscă de rachiu, își vindea mândreță de cal, — iar la mueri, mari neobrazăți... Las' și pe muerile noastre, — da' parcă tot mai ceva ei... Acuma păcătoși—păcătoși, da' ce-aveau cu oile mele! Iaca așa: mi-au mâncat toate oile, sărăcuțele, aduse de mine cu trudă, printre ghiulelele nemșilor... M'am plâns-da' cine le putea fi ne piept?! Mi le-a luat, — și s'a isprăvit... Și până'n vară, iacă, am trăit de isbeliște aici, la Rateșul lui Haret, și-am mâncat ce s'au milosfivit oamenii, — și-am dormit pe prispele caselor. Ce-aveam eu să mă duc mai departe?.. Aici barâm, vedeam în fiștecare zi, zarea Vrâncii, — și-mi trecea de dor... Și numa, ce să vezi, măiculiță — Doamne, a început pe vară, răscoala cea mare... Toată suflarea a fugit din sat: am rămas eu și cu un câine, care din Vrancea până acuș, nu m'a lăsat... Iacă-l!..“

Oprindu-se din povestit, îmi arătă câinele flocos ce-i slătea la piceoare.

— „Il chiamă Tărcuș — că adică are petele istea pe el, — da eu îi zic *semplu*: mă cuciu, mă...“

La aste vorbe, „mă cuciu, mă...“ ridică ochii lacrimoși spre moșneag și dădu *semplu* din coadă.

Moșneagul urmă:

— „...Și vreme de două săptămâni, Doamne, ce-a fost pe-aici?! N'a fost loc nepotricălit de ghiulele... Și mi-am zis: rămân aici, orice-ar fi... Da' aveam nădejdea că peste locul de-aici, n'au să treacă... Nu știu de ce, da' aș fi putul jura... Și domnule, n'au trecut... Băteau ei, — băteau și ai noștri, — și iacă: când încolo, când încoace, așa s'a fost lălăzuit valul... Și multă floare de-a roastră s'a petrecut pe petecul aista de pământ... Ehe, cine le știe pe toate!? Pe *ormă*, într'o zi, a bufnit lângă mine o bombă de cele înecăcioase, și-am dat ochii peste cap, gândindu-mă la părinți și la oi... Cine m'o fi trezit?, cum m'o fi trezit?, da iaca vasăzică am scăpat... Și iar s'a așezat liniștea, — și au început a se ivi în sat doi-trei gospodari bătrâni și s'au fost opril cu mâinele în bărbie, mirându-se foarte tare de prăpădul din ogrăzile lor...“

Moșneagul mă privi și sfârși într'un oftat:

— „Și iacă... așa a fost, — da' n'a trecut Neamțul!..“ Zise vorbele cu ciudă și trase vrăjmașului o înjurătură plină de sete.

Cugetul meu, în vremea aceasta, se potolea, ușor ostent, ca după o trudă lungă... Priveam pe moșneag și mă întrebam: de unde mai are vlagă omul acesta, și cum de-și mai poate anina viața de ceva, — și de anume ce? Și încă: ce ochi limpezi și ce minte clară?! Mă gândeam la Vrancea și la multele ei suferințe, când, deodată, schimbând felul vorbei, moșneagul mă întrebă aproape râsliț:

— „Și acuș, ce crezi 'mneata de toată încurcătura asta? Cum crezi că se învârte *politică*?!“

Trézit de pe gânduri, mă uitai la bătrân și fără să am vreme să mă înfrânez, zâmbii:

— „Ce politică, moșule?...“

— „Adică vreau să zic: cum stau trebile în *Europa*?!“

— „Cine le mai poate ști, moșule dragă?! Se zice că Franjuții au să pornească ofensiva...“

— „Eu cred că nu se poate să ne lase... Iacă: aiasta nu se poate...”

— „Așa zicem și noi... Acum așteptăm...”

— „Da, așa-i... Da' nădejdea cea mai mare tot *Englitteria* este... Acolo-i puterea...”

Vrui să-i zic ceva, dar moșul porni:

— „Iacă ce zic eu: eu zic că *Franția* și cu *Englitteria* n'au să se lase până ce n'or pune sub genunchi pe afurisiții iștia de Nemți... Iaca așa: să între la ei acasă, și după ce li-o face ce ni-o făcut ei nouă, să-i întrebe: E? vă place?! Na!.. să vă 'nvățați voi altădată?! Să le treacă pofta pe vecie... Da: hotărît așa au să le facă!”

Moșul mă privi și zise în chip întrebător:

— „Și zi nu-i așa?!”

Ce puteam să-i spun mai mult, decât:

— „Se 'nșelege, moșule dragă, că așa va fi!...”

Moșul mai murmură câteva vorbe: „da... domnule... *Englitteria*...” și pe urmă lăcu, mângâind ușor pe „mă cuciu, mă...” care, în tăcerea lui câinească, de sigur dădea cea mai sigură aprobare, politiceii stăpânului său...

Pe drumul spre linutul încătușat de nemți, trecea un soldat stingher, răzlețit, se vede, de grosul trupelor. Mergea greu, și din loc în loc se oprea, cercetând zărilor...

Mă uitam la el și mă gândeam la „*Englitteria*”, dând din cap.

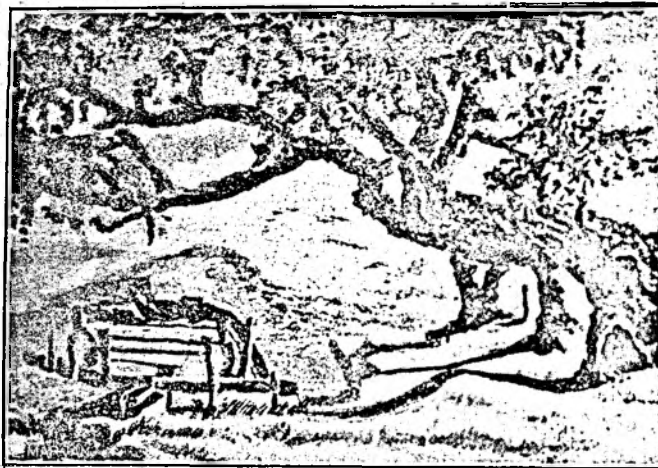
Moșul zise cu glas moale:

— „S'a răzlețit de cârd, săracul!...”

Părea un rătăcil, care niciodată n'are să-și mai găsească drumul vieții...

Ol. Lascarov-Moldovanu.

Când leneșă.....

Când leneșă, cu mâna 'nfrigurată
 Iți lași șuvițele să se restire
 Și când închizi pleoapele 'n neștire
 Mă înfiori ca noaptea 'ntunecată....

Iar când mă chemi, bolnavă de iubire,
 De un fior păgân cutremurată —
 Imi pari o vrăjitoare blestemată
 Să-și frângă brațele spre-o nălucire.

Ascult, adânc, păcatul vechiu cum cântă
 În noaptea ce se 'nalță 'ncet din șgură;
 Când râsul tău demonic își implântă

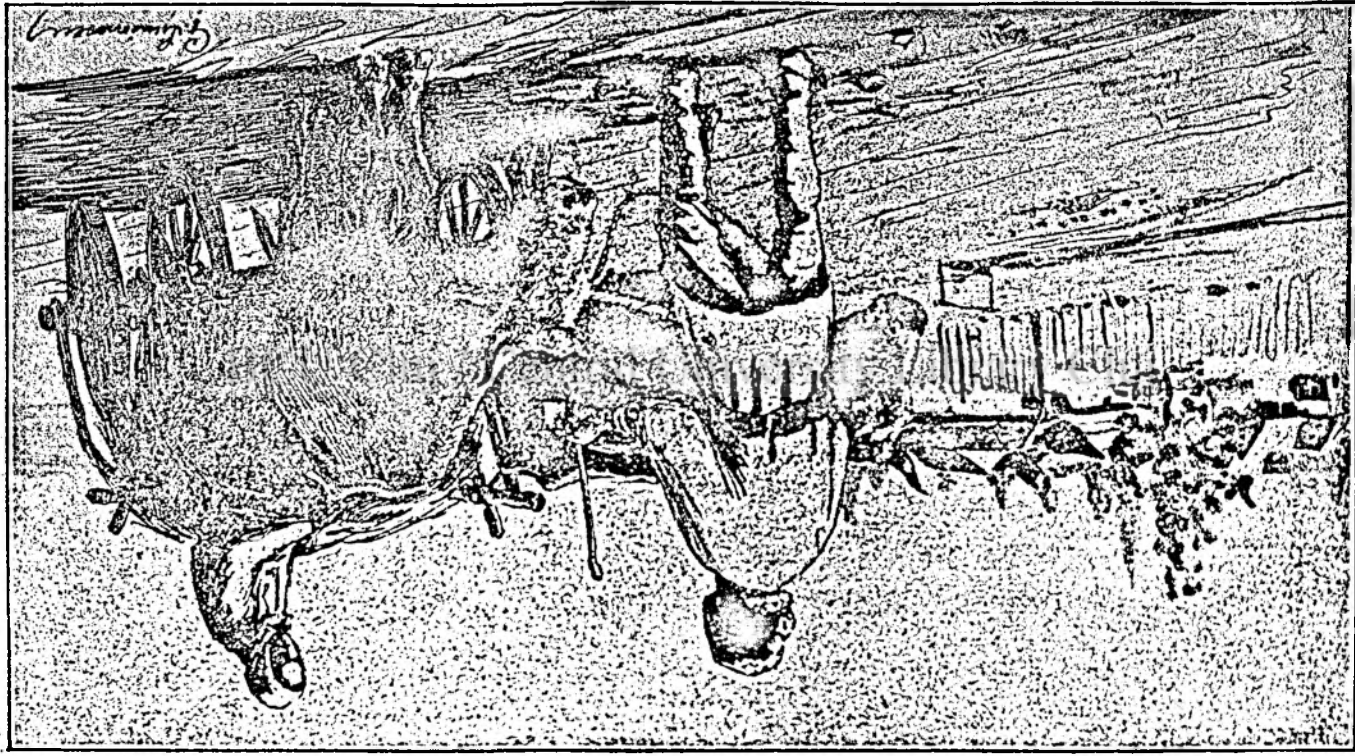
Pumnalu 'nșelăciunii-adânc, cu ură,
 Mă 'nec în val de patimi ce-l frământă
 Ispitele pe otrăvita-ți gură!

Gons! Goran.

"DATINA"
T. Severin

LA DRUM.

DECEBAL

In mult depărtate vremuri își are obârșia neamul acesta românesc. Vraful stau veacurile peste veacuri trecute, îngropate și colbuile ne stau închise în ele cele împlinite cu trudnică însângereare de strămoșii ce s'au nevoit a le creșta pe răbojul vremii și a însemna cu osârdie că pământul acesta a hărăzit viață unui neam învrednicit să-l apere și să-l stăpânească...

De mult... nu se împlinise încă un veac dela nașterea lui Hristos, pe pământul acesta tot, încins la miazăzi de Dunăre și strejuit pe de lături de cele două ape, Tisa și Nistru, hălăduiau Dacii, un neam de oameni trupeși și stăruitori la treabă. Purtau părul lung și lăsat în plele pe umeri, și rezezat pe frunte, barba li-era mare și stufoasă. Aveau înfățișarea aspră bărbătească, erau pușini la vorbă și cu multă dârzie s'avântau în războaie.

Se îndeletniceau unii cu creșterea vitelor, alții cu îngrijirea viței de vie, cei din părțile muntoase strângeau aur din prundișul râurilor, iar cei mai mulți creșteau albinele pentru mierea și ceara lor.

Dincolo peste Dunăre, către miazăzi, pe unde s'au aciuiat mai în urmă Bulgarii și Sârbii, se întindea fără sfârșit, către marea cea caldă ce scaldă pământul Greciei și al Italiei, cea mai mare stăpânire ce a cunoscut lumea, se întindea stăpânirea războinicului popor Roman, ce înfrânsese cu tărie unul după altul

toate neamurile pământului, începând dela răsărit din ținutul locurilor sfinte, unde propovăduise Hristos iubirea și iertarea, până la apus către apa cea mare a oceanului.

În fruntea Dacilor sta pe vremea aceea Decebal, bărbat harnic, ostaș hotărât și neînfricoșat, cu înfățișare aspră și pătrunzătoare, minunat cărmuitor, cu gânduri mari pentru neamul lui.

Decebal va îngrijora și va umili multă vreme împărăția cea mai mare, împărăția Râmului.

Mai întâi își ostășește el neamul, își întărește cetățile și se pregătește pentru înfăptuirea gândurilor. Un vifor de înviorare și de trudă începe să sufle peste pământul Daciei. Carpații sunt leagănul acestei înviorări, acestei oțeliri în care neamul Dacilor se pregătea să se măsoare cu puterea neîntrecută a Romanilor...

Dacă am porni de pe meleagurile Mehedinților către miază-noapte, am trece prin satul Cloșani, cel mai depe urmă din ținutul muntos de dincoace, am lăsa apa Cernii către vârful Oslea și ne-am lăsa la poalele Retezatului cel veșnic alb de zăpezi, către ținutul Hațegului, am întâlni astăzi satul Grădiștea lângă apa Clopolivii.....

Și Doamne! Cât pot prinde ochii în acest cuib strejuit pe delături ca o cetate de munți înalți, zac mormane de pietre, zidărie veche a unei cetăți moarte, pietre lucrate și scrise, și de scormonești pământul, dai de bănuși cu chipuri de împărași din bătrâne vremi.

Rolindu-ți o clipă privirea împrejur către culmile munților, mai că n'ai și încotro să pornești ca să ieși din acest cuib dacă drumul cel mare către Hațeg nu ți-ar arăta calea.

Aci, la Grădiște, în inima munților și a codrilor și-a implântat asprul Decebal, Craiul Munților și al Dacilor, inima țării lui, capitala Daciei, cetatea ce avea să fie năzuința atâtor oștiri Romane.

Aci în cuibul acesta strejuit de uriași și asprii munți și de întunecați codrii și-a avut temelul inima țării strămoșilor noștri:

Mândra Sarmisegetuză!

Și când Decebal socotește întocmelile țării sfârșite, trece Dunărea, împreună oastea împărătească, pustiește ținutul și pune stăpânire pe cetăți.

Era atunci împărat la Roma Domițian, om molatec, care aflând de aceste isprăvi întâmplare la marginea împărăției, trimite de îndată pe cel mai încercat și mai destoinic general, pe Cornelius Fuscus, să învețe minte pe fiorosul Decebal să nu mai îndrăznească a încercă Marea cu degetul.

Și pornesc armatele Romane, strălucitoare de scuturi, purtătoare de zale, cu steaguri mândre și învulturate în vârfuri, trec Dunărea și împânzeșc meleagurile Banatului.... Deodată însă un vijelios vifor de săgeți și de oameni asprii și ncrunțați, se pornește, se lărgește, se strânge și încleștează falnica oaste. Generalul e ucis, oștile sfărâmate și vijelia Dacilor trece iarăși Dunărea și pustiește iarăși ținuturile împărătești.

Văzând că n'are încotro, se legăluște atunci Domițian să plătească tribut lui Decebal și pe deasupra să-i dea meșteri și învățați ca să-și întărească țara

Iată dară că se ridică mai apoi împărat la Roma Traian, ostaș destoinic și cu vază, om hotărît și fire aleasă. Cel dintâi gând al lui e să spele rușinea Romană și să supună pe dârzul Decebal.

În primăvara anului 101 după Hristos, Traian pornește să-și înfăptuiască gândul, se îndreaptă spre Dacia cu o puternică oaste și trece Dunărea cam în dreptul Baziașului. Cu grije mare pășește pe pământul pustiu în cale de Daci, lasă în urmă-i întărituri și trimite iscoade în toate părțile. Înaintează încet și sigur pe apa Timișului către inima Daciei. De odată însă, din desfrul codrilor, văjje săgețile oștilor lui Decebal, împânzesc văzduhul, izbesc strălucitoarele coifuri, și răresc șirurile legionarilor împărătești. Dar oastea-i numeroasă, răsare, crește, se 'nmulțește de pretutindeni. Dârzi se aruncă din nou în luptă fioroșii Daci. Incăerare mare! Năvala și fiorul morții stăpânește oarba îndârjire și des-nădăjduita apărare. Împăratul își sfășie cămașa ca să lege rănile ostașilor săi.

Vine iarna, Traian se întărește și așteaptă. Dacii tace pădurile, prăvălesc copacii și stâncile, închid drumurile, își întăresc inimile și își înăspresc gândurile.

Și primăvara iară pornește oastea împărătească spre Sarmisegetuza, și pășesc ostașii Romei peste dărâmături, peste stânci, peste trunchiuri, unii cad, alții vin și Dacii se nevoesc mereu să stăvilească năvala, dar scăpare nu-i și Decebal cere pacea, legându-se a părăsi ținuturile coltropite, a înapoia meșterii Romani și a dărâma întăriturile; iar Traian se întoarce sărbătorit la Roma.

Zadarnică sărbătorire! Prea curând sosește vestea că Decebal se pregătește cu îndârjire iară de luptă.

Mâniat tare pornește Traian din nou oștile spre Dacia. Ridică în dreptul Severinului un trainic pot de piatră care să lege de veacuri pământul Daciei de împărăția Romei.

Decebal întărește din nou valea Timeșului, dar Traian își îndreaptă oștile pe valea Oltului. Dacii îi pun în grabă în cale destule piedici, totuși iată-l a doua oară în fața Sarmisegetuzei. Cu mare înfrigurare și aspră dârzie se pregătesc Dacii să-și apere cetatea:

S'au sfârșit săgețile, s'au sfărîmat lăncile, s'au zdrobit scuturile, au mai rămas însă sufletele Dace. Ele stau învăpăiate de ură și deszădejde, întărite de puterile nevăzute ale neamului înăspriț de steurile colțuroase ale munților, de prăvălirea spumegoaselor ape limpezi și de freamătul întunecos al codrilor.

Îndărătnicia munților sălbatici cari i-au crescut îi înviorează și-i mână șuvoi, cu ochii însângerați, crunji și întrebători, în fața bărbosului și spăimântătorului Decebal. O clipă privește regele adânc și fulgerător sfărâmăturile oastei, își ridică apoi fruntea înfierbântată, își scutură pletele și poruncește cu grai înfiorător: *Să murim!*...

Se zăvorăsc porțile Sarmisegetuzii, se avântă și se învălmășesc ostașii Romei spre ziduri...

Un vuet groasnic se pornește, tremură și urlă valea, îndoeste Retezatul huetul din culmile-i semețe; trosnesc și se prăvălesc pietrele și stâncile svârlite de Daci depe zidurile cetății și împrăștie moartea în oastea împărătească, care o clipă îngrozită se învălmășește în lături. Își pregătește apoi cu iuțeală apărătoarele de lemn și se 'ndreaptă iară către îndărătnicele ziduri.

Incep a trosni porțile, prind a se clătina zidurile. Ceasul cel depe urmă bate și vitejii Daci dau de pretutindeni foc cetății, se svârl apoi parte în mijlocul flacărilor mistuitoare, parte se strâng în jurul unui vas cu otravă și deșartă grăbiți băutura omoritoare,

Decebal privește încă odată îndurerat cetatea ce se mistue în flacări, își sprijină apoi spada cu mânerul în pământ, își desface pieptul în dreptul inimii, își opintește apoi greutatea trupului în fierul rece ce-i sfredelește măruntaele.

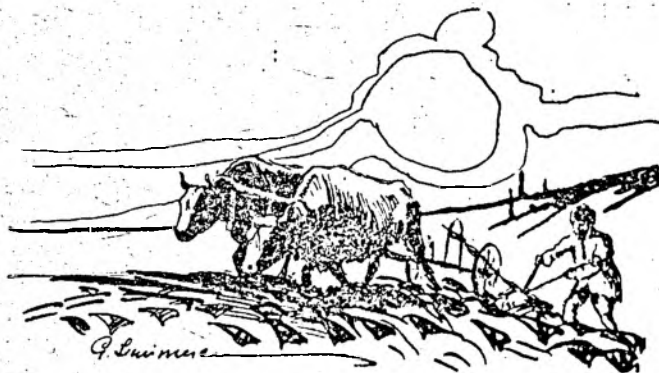
În mijlocul sângeroasei biruinși, împăratul Traian adânc mișcat de dârzia Dacilor se întoarce către ai săi și le zice:

Vouă învingătorilor, fie-vă pildă acești învinși.

Așa se sfârșește Decebal, Regele Munților noștri, Regele Dacilor, strămoșul viguros al neamului românesc, căruia ar fi de dorit să ne învrednicim cel puțin astăzi, în Dacia întregită, să-i așezăm mărețul chip cioplit în piatră ori turnat în aramă, acolo... la poalele Retezatului, în ținutul Hațegului... lângă mornamele zidurilor moarte și totuș adânc grăitoare, lângă apa Clopotivei. la Grădiște... în mijlocul fărîmelor mândrei și îndărătnicei Sarmisegetuze...

M. Gușiță

Să sufle'n mine vântul...

În noaptea 'n care îmi ascund durerea,
Ca pasărea rănită de lumină,
Ascult mirat cum murmură țacerea
Chemări târzii din țara ta senină....

Se 'nalță 'n mine-un val și mă cuprinde
Și moare spumegând sub țărni de gene;
În urma lui pe suflet se întinde
Adormitoare vrajă de poene.

O, calde 'nfiorări de visuri moarte,
Icoane dragi, din primăveri apuse,
Lăsați o clipă gândul să mă poarte
Spre taina sfântă-a dragostii nespuse!

Lăsați durerea lacrimilor șterse
De vântul rece-al toamnei timpurii
Pe sufletu-mi din nou să se reverse,
Lăsați-mi plânsul nopților pustii!

Fiorul vostru cald de tinerețe
Zadarnic mai încearcă să mă 'mbie;
Lăsați pământul iernii să-l înghețe
Sub cel din urmă tril de ciocârlie!

Să sufle 'n mine vântul cu putere,
Să sfarâme, să geară și să plângă
Și 'n cea din urmă noapte de durere
Durerea mea cu mine să se stângă.

Sherghinescu-Vania

I N S E M N Ă R I

BCI „OLIMPUL LITERAR“ ȘI... DATINA

De și n'am pus pană nouă condeiului, ne învrednicim totuși să răspundem *Olimpului literar din București*, care prin pana d-lui Cezar Petrescu în *Cuvântul literar An. II No. 5*, ocupându-se de *Revistele de provincie* — inclusiv Severinul, deci *Datina* — „compătimeste“ aceste publicațiuni și le sfătuește să nu-și ridice nasul din *provincia* lor, altfel *zeii* se vor mânia și le vor pune notă rea la conduită.

Zicem *zeii*, și d. Cezar Petrescu ne înțelege, fiindcă în *Olimp* toți *zeii* au *carte de bun trai*, cu toate că unii s'ar chema *activiști*, alții *simbolisti* ori *tradiționaliști* etc.. Toți se'nțeleg de minună, numai firmele se schimbă după *sezon* și împrejurări. Nu de alta, dar să fie oamenii în rândul lumii: își fac reciproc reclamă, se tîmăe unii pe alții numai să fie bine.... Din când în când apoi, mai aruncă câte o vorbă bună vreunei rătăcite publicații *de provincie*, ori mai sfichiuesc din vârful condeiului pe vreuna pe care *zeii* o socotesc că le-ar **ruina** — vorba e a onoratei *Mișcări literare An. II No. 13, Revistele de provincie* — **vadul comercial**...

Înainte însă de răfuială, avem o datorie: Aceea de a cere iertare personal d-lui Cezar Petrescu pentru aceste rânduri. Aceasta o datorăm fiindcă d-sa a fost socotit totdeauna în cerul *Datinei* ca purtătorul unuia din cele mai de seamă condeie românești ale vremii, unul din cei puțini cari bat drumurile drepte ale tradiției: *Un scriitor de seamă Cezar Petrescu, Datina An. II. No. 3-4*. Mai datorăm acest lucru și fiindcă d-sa este unul din cei care au apreciat strădania noastră, și a dăruit în clipele de răgaz prețioasa d-sale colaborare *Datinei*.

Iubim scrisul d-sale, îi păstrăm frățească dragoste — totuși, tot atât de temeinic datorăm și acest răspuns, fiindcă deși provinciali, suntem însă majori, — credem aproape de aceiași vârstă cu d-sa — și nu'nțelegem să *facem frumos* în fața baghetei magice a *olimpului literar* din București.

Și acum să revenim la caprele noastre: Nota predominantă a articolului cu

pricina o poartă sentimentul compătimirii, reproducem:.... *presimt lupta îndărătnică a tinerilor cărturari singuratici, naufragați în depărtate târguri; luptă cu materia și cu concetățenii, luptă cu ironia mai marilor confrăți și cu teama de judecata capitalei.*

Ținem să se știe că nu suntem deloc naufragați la noi acasă, ne-am fi soțotit astfel când soarta vitregă ne ar fi uns Bucureșteni și am fi fost și noi astăzi, poate pajii olimpianilor. Noi suntem de aici, depe meleagurile Mehedinților, și n'am năzuit nici odată spre *Meka cea Mare*.

În cea ce privește lupta cu materia, e adevărat o ducem cam anevoie, fiindcă n'am avut încă norocul să dăm peste cineva care să adăpostească gratuit redacția și administrația *Datinei* în vre un palat, și nici pe un altul care să ne dăruiască hârtia pentru un an de zile, cum a avut *Gândirea* d-lui Cezar Petrescu — de care lucru ne-am bucurat. Va să zică în lupta cu materia o ducem la fel, *Provincia* ca și *Olimpul*; și dela Cluj unde s'a născut *Gândirea* și până la *Palatul ziariștilor* din București unde se află astăzi, credem că n'a preumbulat-o de cât lupta cu materia.

Cu concetățenii nu suntem în nici un fel de luptă,—cum îi place confratelui să creadă—puținii care ne'nțeleg sunt alături de noi și pe cât îi ajută puterile ne sprijină; ceilalți pentru noi nu există; la cafenea n'am fost nici odată, samarii, traficantii și cei săraci cu duhul își au lumea lor aici ca și aiurea.

N'am dorit și nu dorim compătimirea mângâitoare a nimănu. Am plecat la drum, știm ce vrem și unde mergein. Dacă nu ne trebuie, ne trebuie sc tovarăși. Teamă de judecata capitalei—am zămbit cetind—n'am avut nici când și nu credem să ne îmbolnăvim de așa molimă. *Capitala este capitală*—și o știm cu toții—numai pentru centralizarea administrativă, n'a fost și se poate să nu fie *capitală* în ceea ce privește centralizarea și monopolizarea scrisului și simțirii românești.

Mai apoi, d-l Cezar Petrescu constată că revistelor de provincie le lipsește caracterul regional—*singurul îngăduit*—și le sfătuește să contribuie la cunoașterea bunurilor culturale regionale și în acest mod *pot încadra prea bine puținele publicații literare și artistice din București și Iași.*

În această privință are de parte-i toată dreptatea, afară de aceea că d-sa uită cum că Oltenia pentru cultivarea caracterului regional, are bine întocmită revistă Craioveană *Arhivele Olteniei*, prin urmare lipsa aceasta, ca în nici o altă parte a pământului românesc este în deajuns de împlinită; și apoi nu asta a fost preocuparea noastră ci aceia de a manifesta un crez, „nădejdea în adâncurile originale ale duhului românesc“.

«Număr de număr am susținut o credință fundamentală care urzise în Ianuarie 1920 apariția *Datinei*, și dacă în paginile ei revista noastră nu conține bucăți, ce vor trece în antologie, dacă cele mai multe articole ale sale nu au autoritatea numelor consacrate, *ideea* totuși o străbate dela un capăt la altul, cu o consecvență hotărâtă.»

Asta am dorit, fiindcă cele mai multe publicații de ori unde ar fi ele, „nu sunt decât nevertebrate ori ridicule altare unde se ard arome întru proslăvirea cutărui talent, de cele mai multe ori *in spe*.

N'am menajat și nu menajăm susceptibilitatea nimănu. N'am cunoscut și nu vom cunoaște nici odată nevoia unei *încadrări* a revistelor *de centru*, ne urmăm calea și suntem înfrățiți cu toți aceia ce slujesc aceiași credințe.

Cât privește *imitarea facturei și a gospodăriei redacționale* a revistelor olimpiane, de către cele provinciale, nu poate fi vorba de Datina; din contră, putem face oricând dovada că olimpianele ne imitează, și o mărturisim, nu ne pare rău. Suntem din aceia care am crescut și ne-am înfrățit de mult cu mirosul de cerneală, cu rigletii și cu șpaltul, cu corecturile și cu monotonia gemândelor tiparnițe.

Fără o adâncă cunoaștere a tehnicii tipografice, nici n'am fi plecat la drum, și alții mai cunoscători în ale acestui meșteșug ne-au recunoscut de mult aceasta :

„La Severin apare o nouă revistă de literatură foarte bine apreciată de către revistele din țară. Privită din punctul nostru de vedere, adică în ceea ce privește execuția și haina tipografică constatăm că bunul gust și simțământul estetic al redactorilor imprimă și o notă aparte paginelor precum și coperței”....

„Grafica Română” An. II. No. 20.

Si dac' am apelat vre-odată la concursul scriitorilor din capitală, n'am făcut-o nici odată către *scriitorii de mână a doua și a treia*, — cum ni se spune — ci numai către aceia pe care i-am socotit înfrățiti cu noi în aceleași credințe, în aceleași gânduri și năzuinți; întâmplarea a făcut să fie unii în Capitală, puteau fi tot așa de bine din Sighetul-Marmației ori de aiurea, *timbrul poștei* nu ne interesează...

Dar pentru numele lui Dumnezeu, când s'a decretat și s'au investit publicațiunile Bucureștene cu *jus soli*, unde scrie că provincia este legată datoră să se descopere și să facă frumos în fața publicațiunilor din capitală, fie ele adevărate catedrale ale culturii și simțirii românești, fie — cum se întâmplă de cele mai multe ori — în goana după nou și originalitate: cubisto—futuriste, simbolisto—activiste, humanisto—internaționale, ori mai știe Dumnezeu ce trăsnai?... ..

Da, refuzăm hotărît să fim patronați și să avem un regulator în Olimp, care la bilanțul literar să ne deie premiul al III-lea cu mențiune onorifică.

Și-apoi vă e teamă cu peste 10—15 ani ne va fi rușine cu produsele noastre literare? N'aveți nici o grije, nimănui nu-i e rușine cu legitimii lui copii..... și dacă cumva aceasta se va întâmpla, suntem siguri că vor roși înaintea noastră multe din *bazarurile literare* Bucureștene de astăzi

M. Gușiță.

Poezia Elenei Farago

Avem impresia că poezia Elenei Farago nu e îndeajuns prețuită. Sficiunea, cu care a pășit în grădina poeziei noastre temându-se parcă să nu culce florile umile din cale-i, atitudinea-i cumiute și nereliefată prin gesturi luxuriante, a contribuit desigur la aceasta.

Elena Farago e — în primul rând — reprezentanta feminătății delicate, discrete și deci nesgomotoase.

Hula, ca și încoronarea laurilor pământeni, nu i-a putut clinti firea. Și poeta a rămas astfel aceeași țesătoare pasionată a visurilor ei, departe de larma vremii noastre.

Rândurile aceste vin doar ca o mustrare pentru cei ce trec prea ușor pe lângă opera de până acum a El. Farago

Pentru înțelegerea poeziei autoarei „Soaptelor amurgului”, e necesară fixarea

momentului apariției ei în literatură. O privire retrospectivă asupra mediului literar se impune deci.

El. Farago își publică primele poezii în 1905 în „Sămănătorul“. Întâii ei pași în literatură au ceva din sfiala cadânelor, ce și ascund cu grijă fețele visătoare. Vălul, cu care măria taina ființei sale, a fost pseudonimul — credem cel mai frumos din literatura noastră — *Fatma*, evocând orientul parfumat de mirodenii și ritmul legănat al dansurilor dela curtea sultanilor sau șahilor Persiei.

Intrarea aceasta voalată în literatură a atras ca un mister. Elena Farago — *Fatma*, a fost apreciată în cercul sămănătoristilor, cari o considerau ca un exemplar distins al generației lor. Și cu toate acestea nu era prea aproape de ei poeta „Scrisorilor“.

Dela „Sămănătorul“ trece la „Luceafărul“, unde i se editează primul volum: „Versuri“ (1906).

Apărută astfel în plina mișcare tradiționalist-naționalist artistică a „Sămănătorului“, din trunchiul căruia se desprindeau în Craiova „Ramuri-le“, în Sibiu „Luceafărul“, în Iași activă puternic poporanista „Viața Românească“, toate aceste cercuri literare mărturisind credința în geniul productiv literar al neamului, ducând mai departe flamura de luptă a lui Russo, Kogălniceanu și mai ales Titu Maiorescu, Elena Farago nu s'a integrat decât incidental în frământarea sămănătoristilor.

Pe dealtă parte, poezia modernistă își începea reacțiunea prin „Viața nouă“ a d-lui Ovid Densusianu.

Intre aceste două cercuri opuse, pe deoparte sămănătorismul viguros tradiționalist și românesc, pe de alta modernismul îndrăsnit și inovator, ambele având a duce la exagerări, gravitează poezia El. Farago.

Prima etapă a activității sale poetice e astfel o dureroasă răsplată. Lupta aceasta sufletească se dă însă surd, înăbușită de firea ei delicată, cuprinsă prea mult de credința neînsemnătății sale. Din poezia ei, respiră abia suflul acestei frământări, pe care a știut dealtfel s'o domine împăcând temperamentul ei inclinat în fond către modernism cu atmosfera poporanistă și sămănătoristă a vremii.

Influenței poporaniste și poeziei populare direct, îi datorește forma măiastră a versurilor cum și câteva motive curat românești și populare, în genul lui Coșbuc.

Spre a ilustra influența în vers a poeziei populare, cităm la întâmplare începutul și sfârșitul poeziei „Pastel“.

I

Sus pe culmea dealului
In apusul soarelui
Tot mai albe-s scările
Tot mai negre văile.

II

Zările s'or limpezi
Zorile când s'or trezi
Să aprindă faclele
S'ardă 'n pară apele.

Se remarcă îndeajuns cum poeta a prins ritmul interior specific popular. Iar în ceea ce privește motivele în genul lui Coșbuc, nu putem face o alegere mai nimerită decât citând: „De ursită“, al cărui cuprins e brodat pe o veche datină țărănească. Fetele, cari pun sub pernă — în noaptea de ajun — un fir de busuioc și au fericirea să-și viseze iubitul, sunt sigure că el va fi al lor.

Șiretenia nepoatei, care-și încearcă astfel norocul, are într'adevăr grația Româncei.

I	II
„C'o zi 'nainte la bunica	„Și mult au stat în prag-pe semne
„Au tăinuit ceva 'nsemnat	„Nu poți să te desparți ușor
„Că prea îi străluceau nepoatei	„De-un suflet căruia 'n viață
„Frumoșii ochi când a plecat	„I-ai spovedit întâiul dor“

III

„Așa să faci, că-l vezi aevea
 În noaptea de ajun în vis
 De-o fi al tău...“ și n'ar fi fată
 De n'ar cerca ce i s'a zis.

(„De ursita“ 1906)

Datinei și pătrunderii juste în sufletul simplu al țărâncei, i se mai adaugă observația pur psihologică din strofa II, care adâncește iubirea, dându-i un colorit general omnesc. Între cel ce primește prima mărturisire a dragostei și îndrăgostit e întotdeauna o trainică legătură.

Ca o influență a poporanismului literar și anume în tema sa cea mai caracteristică, aceea a desrădăcinării din sat și inadaptabilității sufletului la mediul orășenesc, socotim reminiscența „Rândunea ușoară'n sbor“.

Poeta își trimite cu o rândunea gândul către satul natal:

I	II
„Si te du cu el mereu	Colo'n coperișul lor
„Pâna-ți da de satul meu	Să-ți faci leagăn puilor, —
„Pâna-ți da de cel bordei	Și să spui bătrânilor
„Unde plâng părinții mei.	Că pustiul meu de trai
	E ca muguru ce-l tai
	De pe creangă, n'nfrunzit
	Fără timp m'am vestejit“.

E aceeași jeluire a sufletului, ce se osilește în lume departe de satul și părinții lui, ca și'n poezia lui Iosif „Adio“, sau în „Bătrânii“ lui Goga.

Trecând peste aceste puncte de intersecție ale poeziei Elenei Farago cu poporanismul poetic, să cercetăm în fondul intim, sentimental al poetei.

Cercetarea aceasta va lămuri totdeodată pentru ce credem că temperamentul poetei e inclinat spre modernism.

Opera poetică a Elenei Farago e pedeantregul produsul direct al unui singur sentiment: *iubirea*. Singurul izvor de inspirație, care a erupt continuu inundând tot cuprinsul ei sufletesc, a fost acesta.

Faptul e semnificativ și convingător.

Iubirea, privită exclusiv ca singura forță de seamă a vieții, ca însăși rațiunea existenței, e semnul adevăratei feminități.

Cercetată numai sub acest unghi, poezia El. Farago apare astfel luminos feminină.

Pe măsură ce vom adânci ritmul eroticei ei, ne vom convinge și mai mult de faptul constatat.

Dar iubirea El. Farago — dacă este într'adevăr forța constantă a poeziei —

n'are nimic comun cu acelaș sentiment din opera poetică a lui Cerna. Pe când pentru acesta, iubirea era avântul frenetic spre viață al fericitului, ce știe că e iubit, era preludiul sgomotos al unei simfonii, ce tindea generos la fericirea întregii lumi, pentru Elena Farago iubirea nu e decât ultimul acord minor dintr'o operă, care i-a involburat totuș sufletul.

Intr'o imagină a lui Eminescu, erotica El. Farago se naște din „lumina stânsului amor“, ce „ne urmărește încă“.

Voiți să cunoașteți romanul dragostei poetei. E întreg cuprins în simpla viațune ce urmează.

„Doi copii îi merg din urmă
„Două capete-aplecate
„Umbra 'ndepărtări se curmă
„Și... o lume îi desparte“

Tonalitatea minoră a poeziei El. Farago e urmarea firească a acestei depărtări. „Dar două vieți stinghere duceam spre două zări“. Tragicul depărtării de adevăratul drum al vieții noastre, pe care-l cunoaștem dar nu-l putem bătători, e superior realizat în poema „Trecea un om pe drum“.

Privind la călătorul, ce se depărtează pe drumul vieții lui, poeta spune:

. . . . și de ne pomenim
Oftând, pe semne fiecare
Ne-om fi simțind departe tare
De-un drum pe care-am vrea să fim,

Muzical concepută, poema aceasta deșteaptă în fiecare din noi aceeași durere a fericirii nerealizate.

Erotica Elenei Farago e astfel o litanie îngănată abia, un cântec trist ca un amurg de toamnă, un „Leideslied“, înfiripat de o mână, ce atinge ușor clapele unui pian vechi.

Ultimul volum „Soaptele amurgului“, închegând aceeași elegie erotică, aduce totuș mai subtile stări sufletești într'o nouă formă adecvată.

„Soaptele amurgului“ statornicește astfel o nouă etapă în evoluția poeziei El. Farago. Duiosia și discreția feminină din „Soaptele din umbră“ este acum subtilizată și rafinat distilată. Ca o consecință imediată, versurile populare sunt părăsite în favoarea unui vers amplu și pur muzical, ca în romanțele lui Minulescu sau realizând efecte muzicale prin repetarea versurilor în maniera lui Maeterlink din „Douze chansons“.

Spre ilustrarea acestor două procedee muzicale cităm două strofe, prima în genul Minulescian, a doua în genul lui Maeterlink.

I

O! nu mă lua de mână
Și nu-mi căta privirea
Căci mâinile
Și ochii
Ce mi-ar prii acum
Nu se găsesc în tine

etc.

[(„O, nu mă lua de mână“)

II

Pe-o lungă și aspră și stearpă șosea
— Ca toate șoselele lumii —
Pe-o lungă și aspră și stearpă șosea
Era o fântână cu ciutura grea...

etc.

(„Era o fântână“)

Volumul acesta aduce nenumărate poeme muzicale de acest fel. Muzicalitatea sugerează astfel stări sufletești neprecise, legănate în hamacul vagului, răbufniri din regatul întunericii sufletesc.

O altă caracteristică a ultimei faze a poeziei El. Farago e: *simbolul*.

Pe când poemele anterioare cerneau discret, dar clar petatele unei simțiri firave, poezia din „Șoaptele amurgului“ mărturisește continua preocupare de simbol

Sufletul devine astfel un parc, înconjurat de un gard negru, durerile devin spini, simțirile: candelă, crezul, un altar, speranțele și simțirile: năvi, amintirile foi de toamnă, ba e vorba și de-un apostol „cel mai bun dulgher“, de-o scară de aur, cheie de aur, de o dallă, un întreg aparat de simboluri.

Nu însemnează însă desigur că toate aceste poeme sunt defectoase. Întâlnim printre ele admirabile realizări, în cari simbolul apare clar ca un cristal.

Nu ne putem opri să nu cităm admirabila „Eră o fântână“, poemă, rotund conturată, care simbolizează viața într'o „fântână cu cumpăna grea“ care moște drumetii vieții, înșelându-i cu o „apă sălcie și caldă și rea“ și-i îndepărtează apoi.

Multe din poeme sufăr însă din pricina simbolului neprecizat în deajuns. Din rândul acestora sunt „Dureri“ sau „La poarta grădinii cu gardul de zid“.

În simbol stă deci și calitatea și defectul acestor poeme. Dar — în aceeași ordine de idei — un alt procedeu surprinde în poezia El. Farago din ultima fază.

E tendința obsedantă spre abstractizare, ridicarea cuvântului sau expresiei comune la rangul sugerării unei stări complexe sufletești. Întâlnim de pildă:

„Și moartă e floarea albaștrilor „când“

„Și frunza vierzuilor „poate“

în care „când“ încearcă să adânciască complexa stare a așteptării sau a întrebării, iar „poate“ momentul speranței și al îndoielii.

Reducerea aceasta a expresiei cu tendința de a cuprinde maximum de fond, e firește o încercare de apreciat.

Ea duce însă de cele mai multe ori la o decolorare a cuvântului.

Mai reușite ni se par următoarele două versuri, cari cristalizează resemnarea poetei și fatalismul ei

„S'adaug în suflet pe tristul „n'a fost“

„Cu blândul „Că n'a fost să fie“ ?

În aceeași ordine de idei, remarcăm tendința de decolorare și în vocabular „Vrerile“ devin astfel „albe“, viespele înțepă și în „gânduri“, chemările bat de odată „în geamuri și în gânduri“, săgeata se împlântă în „gânduri și dureri“. Comparațiile trec apoi de la abstract tot la abstract că în „curat ca Solia Luminii etc.

Cele spuse până aici lămuresc îndeajuns de ce credem că prin temperamentul poeta e mai aproape de moderniști decât de sămănătoriști. Discreția excesivă a simțirilor ei, tendința continuă de sugerare — amintiți-vă de Mallarmé: „Suggerer, voilà le rêve“ —, muzicalitatea formei, procedeu abstractizării și simbolizării, sunt petale pe cari le întâlnim înmănunchiate în corala „Șoaptele amurgului“ și cari sunt dovada evoluării spre stânga a poeziei El. Farago.

Dealtfel din reușitele traduceri ale poetei, se poate vedea înclinațiunea ei către Paul Verlaine, Emil Verhaeren, Henri de Regnier etc.

Spre a încheia să încercăm acum o fixare integrală a fizionomiei literare a Elenei Farago.

Feminătatea e caracterul predominant al acestei figuri literare. Din această calitate decurg imediat și logic trăsăturile, ce-i închiagă personalitatea.

Iubirea i-a învăluit întreg sufletul în mantia-i feminină. Poezia Elenei Farago e deci erotică, cristalizându-se unitar în jurul acestui sentiment.

Nefericirea în iubire ca și temperamentul poetei au dat în mod firesc o tonalitate minoră acestei poezii.

Duioșia și discreția sentimentelor vin ca trăsături complementare cerute de caracterul predominant.

Discreția poetei duce la tendința de sugerare. Urmarea imediată e că poezia El. Farago e „șoptită“ numai. Nu sunt oare semnificative — în această privință — titlurile a două volume: „*Șoptele amurgului*“ și „*Șopte din umbră*“?

Procedeele de exprimare ale acestui fond ușor distilat cu un parfum sunt — în mod natural — muzicalitatea și simbolizarea, ducând la rezultate pozitive ca și negative

În aceste linii simple încercăm să schițăm personalitatea literară a Elenei Farago.

Al. Dima.

Descentralizarea culturală.

E o problemă de viitor. Románismul nu-și poate centraliza viața sufletească în capitala politică a țării. Ar însemna ca sufletul a 18 milioane de inși să orbecăiască în ruralitate și într'un citadinism sec de industrie națională sau de afaceri negustorești, lăsând pe seama capitalei întreaga absorțiune spirituală.

Descentralizarea la noi nu poate să aibă, b. o., aceleași explicațiuni și cauze ca în Italia. Acolo, evul mediu a creat viața independentă a orașelor. Faimoasele state: cel de sud cu Napoli, al Toscanei cu Florența și Pisa, apoi Bologna, Veneția, Milano și Torino — ca să dăm numai câteva exemple — și-au creat viața lor.

Un alt paralelism al formelor de viață italiene, cu aceleași cauze îl oferă organizația Germaniei. Acelaș medievalism, care încercuia lumea în cetăți a fixat o descentralizare, în toate domeniile, menținută și după înfăptuirea unității politice. Dar, poate, în Germania, ca și în Italia: cauza puternică a acestui fenomen nu este numai seculara organizație orășenească a timpului de mijloc; ci căutarea unor organe de respirație proprii fiecărei regiuni.

Innăuntru Statului românesc sunt atâtea provincii cu individualitatea lor perfect specifică. În ciuda centraliștilor, aceste provincii își vor întemeia, pe lângă mișcarea economică — consecvența acesteia, mișcarea spirituală. Existența celei din urmă sau mai bine zis începutul ei, nu poate fi pus la îndoială. Numai așa se explică insubordonanța, de după război, față de centru; lipsa pasivității anterioare care o făcea să aștepte totul de *acolo*.

Echilibrul forțelor românești nu se poate dobândi prin crearea unui centru artificial. Fiecare regiune va tinde la întemeierea unui nucleu reprezentativ. Pe înflorirea economică a fiecărei provincii se va grea o înflorire culturală, cu teatrul muzeul, școalele, gazetele și revistele sale. Provincia trebuie să înceteze de a fi o Siberie pentru intelectul plecat de la centru. Prin jertfele cărturarilor de acum

și de mâine, prin renunțarea lor la viața artistică și spirituală a centrului, răsare gândul înjgheberii, la el acasă, a celor pe cari nu le-ar putea avea decât în Capitală. Primele timide realizări — cu toate defectele, dar și cu bunurile lor *in spe* — s'au arătat prin această izolare de București. Deocamdată, poate, n'au izbutit să se emancipeze decât Iașii și Clujul, apoi Cernăuții și Craiova. Dar, de pretutindeni s'vonurile în spre mișcarea proprie se ivesc fără încetare: din micile orașe carpatine sau din cele ale câmpiei dunărene ne vin mereu ecourile cari desoperă acest avânt.

Că cele mai multe au cusururi, este firesc.

Nici nu este ceasul socotelilor definitive, ci al măsurii de potențial. Suntem de acord că din auditorul unui conferențiar nu se găsește decât o cincime înțelegătoare, că uneori tragedianul nu are între spectatori un colaborator și sbuciumul său este deșert. Și nouă ne repugnă — deși provinciali — că o revistă, fie ea chiar de la Sighlul Maarmației — conține îngăimale copilărești, în afară de literatură și tipărite pe hârtie proastă, cu slove și desene urite. Inșă ne bucură în mai mare măsură când o foaie apare la un colț de țară în bune condiții de cuprins și formă. Ne bucură mai mult decât atunci când ne ar veni din Capitală, fiindcă ne vorbește de sacrificiile prezentului, în numele începutului unui ideal de cultură și de făgăduelile unui viitor apropiat. Semnificația trebuie să suradă oricărui român, mai ales prin comparație cu ce a fost înainte de Unire. Sunt aici indiciile unor vremi netrăite, ce va să vină, perspectivele pe cari le deschide închegarea spirituală — după cea politică — a întregului românism într'un stat liber. E semnul începutului dispariției atmosferei de cafenea orientală și de politică mărginită. Cum am mai afirmat și în alte rânduri, e manifestă tendința de a crea un ambient ales pentru cărturarii fugiți de capitala sodomică și răsvrățiți împotriva vechei rânduiri de moravuri publice. E sentimentul de a se fâli cu ceva al său, chiar lacunar, dar oricum al său. Parcă i s'ar putea aplica acestei firave culturi provinciale vorbele lui Socrate: „Prin găurile hainei tale, îți văd mândria o Antistene!”.

I. Cetină.

Maiorul Nicolae Vulovici

Vitejești...

Ramuri
Craiova 1925

Morții sunt rechemăți la viață oridecâte ori sufletele noastre se îndreaptă spre ei. Și o astfel de chemare a spiritului Maiorului N. Vulovici o face editura «Ramuri», prin conducătorul său, d-l C. Ș. Făgețel. În zilele acestea de iarnă blândă, a răsărit din zăturile întunecate ale tiparniței din Craiova o floare albastră: o culegere din poeziile soldatului entusiast. Stihurile sunt întovărășite de rândurile duios evocatoare ale d-lui Făgețel. Sunt prinse acolo, în treacăt, bucuriile și necazurile primelor începuturi ale «Ramurilor» cari creșteau pe solul în care odinioară trăise și Traian Demetrescu. Maiorul N. Vulovici este dintre cei cari au năzuit — fie chiar cu puțin talent, dar cu mult entuziasm — la înjgheberia revistei. De departe și de aproape, timp de 18 ani, a stăruit în credința născută

pe orizonturile trandafirilor ale tinereții. Neîntrerupt i-a fost stegar până când a pierit în primul val al celor cari se revărsau peste creștetul Carpaților, în 1916.

Volumul *Vitejești...* este un gest de pietate prietenească, o discretă floare albastră care încununează urna amintirii pământești a poetului-ostaș N. Vulovici.

I. Cetină.

In loc de recenzii.

Secolul repezelii, al mișcărilor fără repaos și al repaosului în mișcare. Funcțiunea aceasta capitală a vremii noastre ia nenumărate înfățișeri: oameni cari umblă repede, construcții cari se ridică vertiginos — firește, ca să se prăvălească — profesori cari într'o lună cată să sfârșească materia unui an. În sfârșit nu este nevoie de înșirarea atâtor aspecte pentru a vădi aceiași forță proteică a timpului nostru: mișcarea grăbită.

Pentru aceste cuvinte nu ne va surprinde dacă o vom vedea manifestându-se și în literatură în toată amploarea ei. Copii neisprăviți, fără tulle și fără diploma pe care o urmăresc timp de opt ani, sunt nerăbdători nu numai să li se publice versurile, dar chiar să nu îmbrace toga virilă fără a avea subțioară primul volum tipărit. La cea mai neînsemnată publicație literară poșta aduce în fiecare zi atâtea versuri... proaste și copilărești, încât capacitatea unui singur coș este cu totul insuficientă. Unele reviste, mai slabe de înger, au cedat acestor marea zorite și își umplu paginile cu versuri cari innăcesc sufletul bietului cititor. Poetaștrii vremii noastre, nervoși și pripitiți, nu așteaptă nici măcar să umple un caiet de 50 file, că se și gândesc, dacă nu la volum, la o plachetă. Zece, cincisprezece poezii, mai mult făgădueli decât realizări, mai mult atitudini sentimentale decât cristalizarea unei stări sufletești, și placheta este gata. Să dăm nume, cred că nu este nevoie. Iată ne stau dinnainte nenumărate broșurele, volumele, plachete, din toată țara: dela Timișoara până peste Vatra Dornei și dela fruntaria nordică până la apele Dunării. Unele, conținând chiar pe prima pagină, rugămintea de a li se face recenzie. Altul mai îndrăzneț și înfrigurat de nerăbdare, alătură și o misivă care cuprinde rugămintea „de a ajunge mai repede la rândul recenziilor și volumul său.”

Și când te gândești că povestea poeziei bune este alta! În istoria literaturii românești, dacă deschizi filele la viața lui M. Eminescu, afli lucruri în totală contradicție cu spiritul de grabă al zilelor noastre. T. Maiorescu îi lua poeziile cu sila, i le smulgea uneori, ca să le poată publica la «Convorbiri». E lucru sigur că, dacă T. Maiorescu n'ar fi avut convingerea genialității poetului și nu i-ar fi editat primul volum, M. Eminescu ar fi dispărut fără să-i simtă necesitatea. Scria pentru el, pe când cei de azi vor să se înzorzoneze de ochii lumii. La contemporanii noștri e dorința de a cuceri o gloriolă, nu trebuința de a-și cizela simțirea în forme artistice.

Dar Eminescu este numai o pildă singură dintre atâtea altele. Paginile istoriei literelor române ar putea servi încă alte exemple de răbdare și modestie junilor pripitiți cari vor să umple lumea cu strigătele lor.

I. Cetină.

REVISTE STRĂINE
„L'Europa Orientale“

(Anul V, No. 1 pe Ianuarie 1925)

Există în Roma un „Institut pentru Europa orientală“, care întreprinde cercetări asupra situației politice, economice și culturale a țărilor din estul european. Organul institutului e „L'Europa orientale“, care — de 5 ani — își închină paginile studiilor, ce se interesează de răsărit.

Numărul pe Ianuarie 1925 al revistei e închinat în mare parte Poloniei. Într'un cuprinzător articol dr. A. Giannini vorbește despre „Constituția poloneză“, al cărui text din 17 Martie 1921 îl și publică

Profesorul *Ettore Lo Gatto* se ocupă de personalitatea premiatului Nobel *Reymont*, așa cum se oglindește în părerile criticii poloneze și în propria-i operă.

Studiul încheagă în introducere mediul social și literar, în care produce scriitorul. Ultimile 3 decenii ale veacului al XIX-lea asistă la transfigurarea socială și economică a Poloniei, care din rurală și agricolă devine, în mare parte, urbană și industrială. O lume nouă se naște semănând cu furnicare lărmuitoare de oameni liniștita și idilica Polonie.

Transformarea aceasta socială își are desigur răsunetul în literatură. După romantismul, care făcuse din Polonezi idealiști mistici și pătrunzători ale tainelor sufletului, se înfiripă școala realistă. După spusele criticului polon *Potocki* realismul „aruncă o privire asupra lumii externe“ încheind epoca romantică de contemplație internă.

Noua școală literară, tindea — mai ales — la o descriere a păturii țărănești, către care se îndreptau toți intelectualii.

Vladislavo Stanislao Reymont face parte din faianța de scriitori, cari au trăit profund noua viață polonă înțelegându-i valoarea realistă și înalta semnificare epică.

Elementele operelor sale avea să le ia din însăși viața sa sbuciumată. Ca și *Eminescu*, *Reymont* a rătăcit mult timp însoțind o trupă de comediani, a schimbat apoi nenumărate profesii, trecând în sfârșit și printr'o criză de misticism.

Frământările aceste i-au procurat material pentru „Comediani“, și „Sermeni“, opere de tineretă.

În genere, arta lui *Reymont* e realistă și naturalistă totdeauna, amintind romanele similare ale lui *Balzac*, *Zola* și *Maupasant*.

Reymont a realizat în operele sale mature („Țăranii“ și „Pământul făgăduit“ sinteza elementelor epice cu realismul.

Epicismul, care se străvede încă din primele sale lucrări, înmănușiază echilibrul acțiunii cu puterea de reliefare a stărilor sufletești reprezentative și cu grandioase descrieri, în care natura e constant personificată.

Pentru a se vedea personificarea și forța plastică a lui *Reymont* în descriere traducem, primele rânduri din povestirea „Cu dreptatea“.

„Pădurile erau plecate și nemișcate, pătrunse până'n măduvă; din când în când un trosnet de ploaie le făcea să se frământa, apoi tremurau ca într'un delir febril și îngrozite își întindeau ramurile, de pe cari picura apa:

„Foșniau abătute, biciuiau întunericul și păreau înebunite de durerea pricinuită de înghet; își sbuciumau vaetul sălbatec de ființe chinuite fără milă“.

Un interesant articol scrie prof. *A. Palmieri* asupra republicii monastice dela Muntele Athos.

Origina mănăstirilor de aci e greu de precizat. Nenumărate legende mișună, voind să lege zidirea vreunei mănăstiri când de un călugăr ascet, când de altul. Se pune bază în special pe trei personaje: Petre Athomianul, Eftimie din Tesalonic și Atanasie Athonianul. Acesta din urmă ar fi fondat în prima jumătate a sec. X mănăstirea „Lavra“, după care s'au organizat și celelalte mănăstiri.

Supremația elenică la sf. munte fu amenințată încă din sec. X când trei Giorgieni veniră să-și întemeieze lăcașuri de rugăciune.

Rând pe rând, diferite neamuri își trimiseră aci călugări.

Rușii mai ales invadară peninsula Calcidică în a două jumătate a sec. XIX-lea amenințând serios hegemonia elenică.

Războiul liniști însă lucrurile, afirmând mai departe șefia Grecilor.

Astăzi muntele Athos face parte din teritoriul grec. Guvernul elen menține aci câțiva polițiști și un vice guvernator. Incolo mănăstirile sunt autonome, ducându-și în tihnă viața curată de rugăciuni.

În 1903 populația monastică era calculată la 7432 călugări. Mănăstirea cea mai populată e cea a sf. Pantelimon, care numără 1928 călugări. Călugării români ar fi cam de 158, având și două schituri românești.

Prof. Palmieri încheie articolul manifestându-și dorința ca viața monastică să fie ținută departe de mișcările naționale, pentru ca să se poată conserva republica păcii.

Din rubrica „Recensionii“, remarcăm rândurile înțelegătoare și calde ale lui *Palmieri* asupra cărții d-lui *Alex. Marcu*: „Romanticii italieni și românii“.

Recenzentul își încheie însemnările astfel: „Într'un manifest lansat către Români, Mazzini îi nimea „o rasă nemuritoare, menită să îndeplinească o misiune în Europa“. Insușindu-ne profetia mazziniană, convenim și noi că scrieri, ca aceea a d-lui *Marcu*, umplu o lacună în cercetările noastre istorico-literare și contribuesc să cimenteze amicitia și solidaritatea dintre cele două popoare latine“.

E o mână, ce ni se întinde și pe care trebuie s'o prețuim cum merită.

În aceeași revistă, la rubrica situației Europei orientale, cititorii sunt informați asupra tendinței de a se înființa patriarhat în România. Chestiunea aceasta, spune notița, va fi probabil discutată în sinodul ecumenic, care se va ține în Maiu în Ierusalim.

Al. Dima.

Primate la redacție :

CĂRȚI

- Dela misticism la raționalism* : M. Dragomirescu. *București.*
Boabe de rouă — Versuri: Nina Vêga. *Galafi.*
Cântecele mele — Lucian Costin — *București.*
Vitejești — Maiorul N. Vulovici — *Craiova.*
Calea cătră fericire : Adam Boțcu—*Brad.*

REVISTE. ZIARE.

<i>Transilvania</i> : Sibiu.	<i>Cultura poporului</i> : Cluj.
<i>Gândirea</i> : București.	<i>Revista gen. a învățământ.</i> București.
<i>Junimea literară</i> : Cernăuți.	<i>Căminul Nostru</i> : Sighetul-Marmației.
<i>Arhivele Olleniei</i> : Craiova.	<i>Ritmul vremii</i> : București.
<i>Țara Noastră</i> : Cluj.	<i>Albina</i> : București.
<i>Cele trei crișuri</i> : Oradea-Mare.	<i>L'Europa orientale</i> : Roma-Italia.
<i>Flamura</i> : Craiova.	<i>Ramuri</i> : Craiova.
<i>Societatea de mătne</i> : Cluj.	<i>Tara Voevozilor</i> : Făgăraș.
<i>Grafica Română</i> : Craiova	<i>Libertatea</i> : Orăștie.
<i>Adevărul Literar</i> : București.	<i>Tribuna Nouă</i> : Arad.
<i>Năzuința</i> : Craiova.	<i>Gazeta oficială inspectorat</i> : Timișoara.
<i>Slove</i> : Băilești.	

Redacția și Administrația: Turnu-Severin
Strada Decebal 52 b.

Schițele-desemnuri proprietatea „Datinei”
Reproducerea oprită.

CLOPOTNIȚA MĂHĂȘTIREI STREHAR

„Drag norodul meu
Ține datina străbună ca credința'n Dumnezeu
E nemernic cine-o uită!”

Vialcu Voda

TURNU-SEVERIN

INSTITUL DE ARTE GRAFICE „RAMURI” S. A. T.-SEVERIN